
Публикуван на: 01-05-2007

Източник: [Портал Европа](#)

Радио "Дойче веле", Евроатлантически седмичник, сряда 2 май.

Повод за разпалените разпратии в България около т.нар. проект "Батак" на двама учени от Свободния университет в Берлин се оказаха няколко обикновени снимки, направени от живеещия в Пловдив в края на 19 век фотограф Димитър Кавра. На тях, по поръчка на полския художник Антони Пиотровски, фотографът е възстановил сцени от Баташкото клане през 1876 година. Действително ли "Фотокамерата е окото на историята", както твърди фотохроникъра на Гражданската война в САЩ Матю Брейди? В рубриката "Евроатлантически седмичник" Георги Папакочев, който е и преподавател по фотожурналистика в НАТФИЗ "Кръстьо Сарафов" в София, търси отговор на въпроса:

Едва ли е нужно да се спирам на заключенията, направени от изкуствоведката Мартина Балева от Свободния университет в Берлин в проекта, озаглавен "Батак като българско паметно място". По-скоро бих се опитал да разсея поредния мит, свързан с т.нар. "обективност на фотографския образ", мит използван за създаването на букет от други митове и фалшификации, най-вече свързани с историческото минало.

През 1863 година, в зората на фотографията, американецът Матю Брейди заснема с огромния си дървен фотоапарат историческата снимка на убития стрелец в Гетисбърг, която в продължения на две столетия е символ на самоотвержеността на американците в извоюването на националната свобода. Това, че за да направи този кадър, както е доказано днес, Брейди е преместил тялото на

убития войник на около 30 метра за да постави главата му върху окопа, както и че подпряната встрани винтовка е изкуствен реквизит на фотографа, днес няма никакво значение за този "фотодокумент" на американската история.

Подходът на инсценировките във фотографията продължава да се прилага и през целия 20-ти век. Твърдението на легендата в световната фотожурналистика Робърт Капа, че е уловил с фотокамерата си момента на гибелта на войник от Гражданската война в Испания все още буди съмнение. Фотографските внушения за гибелта на деца, когато фотографите са поставили нарочно детски играчки до покрити с кръв ръчичка, също не са рядкост. Известната снимка на издигането на американския флаг на тихоокеанския остров Иво Джима от американски войници през Втората световна война е също доказана фотографска възстановка. Кино и фотокадрите от развяването на съветското знаме над Райхстага в края на битката за Берлин през същата война е също инсцениран за нуждите на военната пропаганда сюжет. "Изненадващото, казва световно известната изследователка на фотоизображението Сюзън Зонтаг, не е, че всичко това се случва, а че ние сме изненадани и разочаровани, когато разберем, че това се е случило".

В началото на миналия август достоверността на снимката отново беше поставена под въпрос, когато стана ясно, че фотография на израелски въздушен удар над Бейрут е била манипулирана от фотокореспондента на Ройтерс Аднан Хадж. Агенцията светкавично изтегли изображението от емисиите си и заяви, че повече няма нищо общо с този фотограф.

Не по-малки са етичните упреци, когато манипулирането на изображението се прави след като то е било заснето. Ако навикът на комунистите да изличават от историческите фотокадри нежелани личности, като Троцки, например, днес предизвиква по-скоро насмешка, то е защото това е правено елементарно- все едно да оставиш на местопрестъплението кърпичка с монограм, от която са изтрети всички други отпечатащи.

Тъкмо тези практики са породили известната фраза на големия чешки писател Милан Кундера в неговата "Книга за смеха и забравата": "Единствената причина хората да желаят да бъдат господари на бъдещето е за да променят миналото. Те водят истински битки за достъп до лабораториите, където снимките биват ретуширани, а биографиите и историята - пренаписвани"пише Кундера.

Разликата днес е, че всеки, който борави с компютър, на практика има достъп до въпросните лаборатории. Изображенията могат да бъдат манипулирани с едно натискане на копче от клавиатурата, при това почти веднага след като са направени. Историята върху тях може да бъде променяна дори докато се случва. И доколкото съществуването на недокосвани оригинали или негативи доскоро предлагаше някакъв стандарт срещу всякакви последващи намеси, за да може да се направи сравнение, цифровата революция заличи първостепенната роля на оригинала. Означава ли това, че идеята за визуалната истина вече не съществува? Точно обратното. Неотслабващото внимание върху тези проблеми потвърждава основния човешки стремеж към точност и повтораемост. Фактът, че днес изображенията могат да бъдат манипулирани толкова лесно, увеличава стойността на онези, които не са манипулирани.

Така във възпроизвеждането на епизоди от баташкото клане, направено от старателния пловдивски фотограф Димитър Кавра в края на 19 век, няма нищо осъдително. Осъдителното е, че представителите на т.нар."патриотична общност" в България не могат да приемат, че в случая става въпрос за възстановка, а не за фотодокумент от реалното събитие.

Впрочем някои от тях продължават да търсят в архивите и фотографски портрети на солунските

брата Кирил и Методий. Такива няма и не може да има, но когато митологията замъглява здравия разум, всичко е възможно. Особено в България.